

Samenvatting:

- Alle toetsen bij alle vakken worden aangeboden in Verdana 12 met regelafstand > 1.
- Dyslectische leerlingen krijgen ca. 20% extra tijd bij toetsen. In plaats van daadwerkelijke extra tijd kan de toets ook ingekort worden door de docent. In de regel geldt: er is sprake van een verkorte toets in een gewoon lesuur, de extra tijd wordt gegeven in toetsweken en bij examens.
- Als bewijs van het feit dat je recht hebt op extra tijd krijg je op het HLZ een faciliteitenkaart die bij toetsen getoond moet kunnen worden.
- Er is sprake van een aangepaste spellingsbeoordeling voor dyslectici: de regel is dat voor een fout gespeld woord $\frac{1}{4}$ fout wordt berekend in plaats van een hele fout die voor niet-dyslectici zou gelden. Om er zeker van te zijn dat de juiste beoordeling wordt toegepast is het gebruikelijk om 'DYS' bovenaan het proefwerkblaadje te schrijven.
- Leerlingen met dyslexie mogen hun toetsen maken op een schoollaptop met spellingcontrole. Ze vragen zelf de schoollaptop op tijd aan.
- Leerlingen die het nodig hebben toetsen te kunnen lezen en luisteren kunnen ingesproken toetsen aanvragen, of met tekst-naar-spraak-software hun toetsen maken. Ook dit moet op tijd door de leerling aangevraagd worden.
- Het HLZ heeft alfabetische woordenlijsten ontwikkeld voor Engels en Frans. Deze mogen door dyslectische leerlingen als spellingnaslagwerk gebruikt worden bij proefwerken. Voor Duits worden dit soort lijsten niet gebruikt, voor Spaans kan een lijst worden aangevraagd indien nodig.
- De 2^e MVT is voor dyslectische leerlingen in de bovenbouw niet verplicht. Er moet op het VWO wel een ander vak voor in de plaats gekozen worden.
- Voor leerlingen die niet genoeg hebben aan de standaardfaciliteiten bestaat er een mogelijkheid om (gedeeltelijk) mondelinge of alternatieve toetsing voor de talen aan te vragen. Docent, remedial teacher, leerling en ouders/verzorgers gaan dan in gesprek om op maat tot een oplossing te komen.
- Bij problemen, voor adviesgesprekken en/of begeleidingssessies rondom dyslexie kunnen leerling en ouders/verzorgers contact opnemen met de remedial teacher (dkr@hlz.nl).

Dit zijn de faciliteiten die voor dyslectici met een dyslexieverklaring gelden:

- Alle toetsen van alle vakken worden op het HLZ aangeboden in een lettertype dat door de meeste dyslectici als het prettigst en best leesbaar wordt ervaren: Verdana 12. De regelafstand in elke toets is groter dan 1. Zijn de letters toch te klein of is de regelafstand niet groot genoeg? Dan horen wij dat graag z.s.m. van de leerling terug, zodat er een passende oplossing gezocht kan worden voor het probleem.
- Voor elke toets geldt dat een dyslectische leerling extra tijd krijgt om de toets te maken, of dat de leerling een verkorte toets krijgt zodat hij/zij deze toch af kan krijgen binnen het lesuur waarin de toets gemaakt moet worden. Hoe lang de extra tijd is, hangt af van de duur van de toets. De richtlijn in deze is ca. 20%.
- Als bewijs dat je recht hebt op extra tijd krijg je een HLZ faciliteitenkaart die je bij toetsen moet kunnen laten zien. De meeste docenten vinden het prettig als je die op je tafel legt tijdens een toets.
- Voor elk centraal schriftelijk examen (CSE) krijgt een dyslectische leerling een half uur extra tijd. Het correctievoorschrift van het CITO houdt geen rekening met dyslexie m.b.t. spelling of formulering.
- Voor alle moderne vreemde talen in alle jaren geldt dat de docent een aparte spellingsbeoordeling hanteert bij toetsen van dyslectische leerlingen. Fouten in de spelling worden dus minder zwaar aangerekend dan bij andere leerlingen. Meer details kunt u opvragen bij de desbetreffende vakdocenten. In principe geldt: $\frac{1}{4}$ fout i.p.v. de hele fout die voor een niet-dyslectische leerling berekend wordt (*dit hangt wel af van de hoeveelheid letters die verkeerd geschreven, verwisseld, weggelaten of toegevoegd is*). Herhalingsfouten worden niet doorberekend.
- Om zeker te weten dat de docent de juiste beoordeling hanteert is het gebruikelijk om rechts bovenaan op jouw toetsblaadje en/of naast je naam 'DYS' te schrijven.
- Bij het vak Nederlands wordt in de *onderbouw* in principe dezelfde spellingsbeoordeling gehanteerd als bij de moderne vreemde talen: $\frac{1}{4}$ fout i.p.v. een hele fout. Als de beoordeling voor een proefwerk afwijkt, dan wordt dit ruim van te voren aangegeven door de docent. Bij toetsen waarbij de *taalschat* (= woordenschat) wordt getoetst zal de spelling NIET mee worden gerekend voor dyslectici. *Werkwoordspelling* wordt bij spellingstoetsen wel even zwaar aangerekend als bij niet-dyslectici.
- Bij het vak Nederlands wordt in de *bovenbouw* de examennormering gehanteerd wat betreft de spelling. Er wordt uitgegaan van een maximale puntenaftrek voor spelfouten (in combinatie met stijlfouten en fouten in de interpunctie) en de fouten worden net zo zwaar beoordeeld als bij de niet-dyslectici. Door gebruik van een schoollaptop kan de dyslectische leerling echter wel al veel van de wellicht

gemaakte spelfouten laten corrigeren. Het is dan ook belangrijk in de onderbouw veel te oefenen met de laptop en een typecursus te volgen als de typevaardigheid te wensen overlaat!

- Voor de talen Engels, Frans en Spaans in de onderbouw geldt dat een dyslectische leerling gebruik mag maken van de zogenaamde 'alfabetische woordenlijst' tijdens proefwerken. Dit is een woordenlijst waarin alle nieuw te leren woordjes van de gehele lesmethode in alfabetische volgorde in de vreemde taal vermeld staan. De Nederlandse vertalingen moeten natuurlijk wel uit het hoofd geleerd worden en staan dan ook niet in de alfabetische woordenlijst vermeld. De alfabetische woordenlijst mag niet gebruikt worden bij SO's.
Krijg je zo'n woordenlijst niet automatisch? Vraag er dan om bij je docent!
- Tekstverwerking met spellingcorrectie: voor alle proefwerken geldt dat dyslectische leerlingen die mogen maken op een van de aanwezige schoollaptops. Deze moeten wel ruim van tevoren aangevraagd worden bij de afdeling Leerondersteuning (kamer 0.05 of via: dkr@hlz.nl). Bij tussentijdse toetsen (dit zijn toetsen in een gewone lesweek) moet dat minimaal vier schooldagen van tevoren gebeuren en bij toetsweken moet de aanvraag gedaan zijn zodra de leerlingen de toetsstof weten en in kunnen schatten of het nodig is om op de laptop te werken. De laptop moet door de onderbouwleerling zelf worden opgehaald bij de mediatheek vlak voor het begin van de toets en daar ook weer teruggebracht na afloop van de toets. De leerling neemt de laptop mee waar zijn/haar naam op staat en laat als onderpand zijn telefoon achter. Hij/zij krijgt een schoolusb-stick mee waarop de leerling zelf aan het einde van de toetstijd het proefwerk opslaat. Eigen usb's of eigen laptops mogen nadrukkelijk niet worden gebruikt en de leenusb mag niet voor het beëindigen van de toets in de laptop worden gestoken. De usb-stick wordt samen met de laptop en muis direct na het toetsuur teruggebracht en bij de mediatheek laat de leerling de toets printen en/of doormailen naar de vakdocent. Bij inlevering van de laptop krijgt de leerling zijn/haar telefoon weer terug. Als de toets is geprint brengt de leerling deze naar de docent of de surveillant die de toets heeft afgenomen. We gaan ervan uit dat de leerling weet om te gaan met Word (en dus de spellingcorrectie kan bedienen en de taal weet te wijzigen indien nodig), de gemaakte toets kan opslaan op een usb-stick en de laptop juist afsluit.
Voor de bovenbouwleerlingen geldt dat zij in hun toetsweken hun laptops in de centrale toetsruimte kunnen ophalen en inleveren. Bij tussentijdse toetsen gaat het zoals hierboven omschreven.
- Een eigen laptop of iPad mag in de gewone les worden gebruikt zolang de docent of klas geen hinder ondervindt van het laptop-/iPad gebruik en in zoverre de leerling het hulpmiddel uitsluitend voor lesdoeleinden gebruikt. De leerling dient er zelf voor te zorgen dat het apparaat voldoende opgeladen is.
- In de bovenbouw behoudt elke dyslectische leerling de talen Nederlands en Engels, maar een andere taal is niet verplicht en raden wij ook heel sterk af. Op het VWO is die 2^e MVT officieel wel verplicht,

maar VWO-leerlingen in klas 3 kunnen aangeven de 2^e MVT te willen laten vervallen. Er moet wel een ander vak voor in de plaats worden gekozen. Leerlingen en ouders worden wanneer de tijd daar is geïnformeerd hoe e.e.a. aan te vragen.

- De dyslectische examenkandidaten kunnen in het begin van het schooljaar daisy CD's en laptops aan komen vragen voor het Centraal Schriftelijk examen. Daisy CD's zijn CD's waarop de CITO examens als luisterbestanden staan. Leerlingen kunnen oefenen met oude Daisy CD's, aan te vragen via dkr@hlz.nl.
- De luistertoetsen voor dyslectische eindexamenleerlingen worden in een aparte ruimte afgenomen: de luistertoets die zij krijgen is inhoudelijk dezelfde als de niet-dyslectische leerlingen te horen krijgen, maar de lees- en denkpauzes in de geluidsopname zijn ruimer. Zo hebben de leerlingen toch genoeg tijd de vragen en meerkeuzeopties door te lezen.
- Om zich beter te kunnen focussen op de inhoud van toetsopgaven en om een beter overzicht te krijgen van wat af is en wat nog gedaan moet worden, mogen alle leerlingen steekwoorden op hun toetsopgaven noteren of belangrijke zaken hierin markeren/onderstrepen/afvinken.

Let op, wij verwachten ook iets van dyslectici:

- Leerlingen met dyslexie krijgen een faciliteitenkaart die zij altijd bij zich moeten hebben en moeten kunnen laten zien tijdens toetsen.
- Dyslectische leerlingen die zich niet voldoende inzetten of die ongewenst gedrag vertonen kunnen eventueel, na gewaarschuwd te zijn door de vakdocent en na een gesprek met de afdelingsleider of de remedial teacher, in (enkele van) hun extra rechten beperkt worden. De rechten worden weer hersteld als de inzet en het gedrag weer in orde worden bevonden.
- ***De dyslectische leerling, of een van de ouders/verzorgers van de leerling, neemt zelf het initiatief om om hulp te komen vragen bij mentor of remedial teacher als dat nodig is.***

Dyslectisch zijn betekent niet het recht hebben onderdelen niet te hoeven doen. Het betekent wel dat wie zich maximaal inzet, de ruimte krijgt onderdelen op een andere wijze te mogen doen.

Dit zijn de faciliteiten die aangevraagd kunnen worden door dyslectische leerlingen:

- Veel dyslectische leerlingen vinden het prettig om een toets niet alleen te kunnen lezen, maar ook te kunnen luisteren. In dat geval kan een dyslectische leerling in de eerste drie klassen een door de RT'er ingesproken toets komen aanvragen. *LET OP: In de bovenbouw kunnen ingesproken toetsen ook worden aangevraagd, maar niet meer voor de 2^e MVT. Die 2^e MVT kunnen dyslectische leerlingen namelijk laten vallen ten gunste van een ander vak.*

De remedial teacher vraagt de toets na aanvraag van de leerling op bij de docent en spreekt de toets in. Bij de toetsafname zelf krijgt de leerling dan náást de papieren versie van de toets ook een mp3-speler met de geluidsopname. De ingesproken toets moet wel op tijd worden aangevraagd, uiterlijk vier schooldagen voor de toets plaats zal vinden. Wij willen weten om welk vak het gaat, om welke datum en welk lesuur.

Voor Spaans worden de toetsen niet ingesproken, maar we kunnen een Spaanse toets wel via Kurzweil aanbieden. Zie het volgende punt.

- Toetsen afluisteren via de computerprogramma's Kurzweil of Balabolka is ook mogelijk voor dyslectische leerlingen die al getraind zijn/gewend zijn daarmee te werken: de leerling dient minimaal 4 schooldagen voor de afname van de toets aan te geven welke toets hij op welke dag en welk uur hij op de Kurzweillaptop wil beluisteren. De toets wordt dan op een usb-stick gezet die de leerling via de surveillant krijgt uitgedeeld op het moment van toetsing. De Kurzweillaptop wordt door de leerling vlak voor de toetsafname bij de mediatheek of bij de leerjaarcoördinator opgehaald en na de toetsafname brengt de leerling de Kurzweillaptop daar weer terug.
- Als de hoeveelheid te leren woorden voor een onderbouwproefwerk Duits, Frans of Spaans in klas 2 of klas 3 te veel blijkt te zijn kan er ook afgesproken worden dat de dyslectische leerling de woordjes en zinnestukjes (spreekopdrachten) mondeling doet. Hoe dit in zijn werk gaat wordt besproken met de leerling, als de docent het ermee eens is dat dit traject echt nodig is voor de leerling.
- Dyslectische leerlingen die zoveel last hebben van hun dyslexie dat ze in de derde klas hun Frans, Duits en Spaans niet meer kunnen bijbenen komen onder bepaalde voorwaarden in aanmerking voor alternatief Frans/alternatief Duits. De vakdocent zal aangeven wanneer een leerling dit mag en éérst zal de mondelinge route (die besproken is onder het vorige punt) bewandeld moeten zijn.

De alternatieve route houdt het volgende in: de leerling hoeft de lessen Frans, Duits of Spaans niet meer te volgen, maar werkt in die lessen op een nader te bepalen plek op school zelfstandig verder aan Nederlands, Engels en de overgebleven MVT.

Heeft u vragen? Stel ze gerust aan onze Remedial Teacher V.O./Master S.E.N., mevrouw I. Dekker. Als u haar kunt mailen, heeft ze dat het liefst.

Mevrouw drs. I. Dekker,
Remedial Teacher V.O./Master Special Educational Needs
Dyslexie- en Taalcoördinator
dkr@hlz.nl en tel. 020-6627983

Aanwezig: dinsdag, woensdag en vrijdag